

CZU: 37.025

DOI: 10.46727/c.v2.16-17-05-2024.p197-202

OBSERVAREA SISTEMATICĂ A COMPORTAMENTULUI ELEVULUI FAȚĂ DE ÎNVĂȚARE, FAȚĂ DE ACTIVITATEA ȘCOLARĂ ÎN GENERAL

SYSTEMATIC OBSERVATION OF THE STUDENT'S BEHAVIOR TOWARDS LEARNING, TOWARDS SCHOOL ACTIVITY IN GENERAL

Bîlcan Irina, profesor
Colegiul Tehnic „Valeriu D. Cotea” Focșani

Bîlcan Irina, teacher
Technical College "Valeriu D. Cotea" Focșani
<https://orcid.org/0009-0005-7477-2016>
bilcanirina@gmail.com

Rezumat. *Observarea este o metodă fundamentală de cunoaștere a personalității umane, implicând o practică sistematică și intenționată de înregistrare a comportamentului individual sau colectiv în diverse contexte. Această metodă oferă o sursă bogată de informații despre elevi, inclusiv interesele lor, atitudinile, și abilitățile, fiind crucială pentru evaluarea performanțelor și pregătirii lor în mod obiectiv. Observația relevă aspecte ale comportamentului și reacțiilor elevilor care pot să nu fie evidente în alte forme de evaluare.*

Cuvinte-cheie: *observare, evaluare, comportament, educație, metodă, instrumente, personalitate, învățare.*

Abstract. *Observation is a fundamental method of knowing human personality, involving a systematic and intentional practice of recording individual or collective behavior in various contexts. This method provides a rich source of information about students, including their interests, attitudes and abilities, which is crucial for the objective assessment of their performance and preparation. Observation reveals aspects of student behavior and reactions that may not be apparent in other forms of assessment.*

Keywords: *observation, evaluation, behavior, education, method, tools, personality, learning.*

Introducere

Observarea reprezintă una dintre metodele fundamentale de cunoaștere a personalității umane, fiind definită ca o practică sistematică și intenționată de consemnare fidelă a diverselor manifestări comportamentale individuale sau colective, în mod natural și autentic.

Această metodă aduce în prim-plan o serie de caracteristici esențiale:

- Oferă o sursă bogată de informații despre elev, în legătură cu interesele, preocupările, motivația și abilitățile acestuia, raportate la cerințele specifice ale mediului școlar. Prin observație, se pot identifica și analiza detaliat factori relevanți pentru procesul de învățare și dezvoltare personală.
- Pune în evidență aspecte pe care alte metode de evaluare le capturează doar indirect, precum interesul și atitudinea elevului față de învățare. Aceasta se datorează faptului că observația oferă posibilitatea de a surprinde comportamentele și reacțiile spontane ale elevilor în diverse contexte școlare.
- Permite evaluarea performanțelor și pregătirii elevilor în mod obiectiv, evidențiind modul în care aceștia își îndeplinesc sarcinile școlare, participă la activitățile didactice și interacționează cu mediul școlar în ansamblu.

În cadrul observației, accentul se pune pe aspecte concrete precum modul de implicare în activități, nivelul de participare, calitatea și natura interacțiunilor sociale, dar și pe manifestările emoționale și comportamentale ale elevilor în diferite situații școlare. Prin urmărirea atentă a acestor aspecte, se poate obține o înțelegere mai profundă a nevoilor, dificultăților și potențialului fiecărui elev, contribuind astfel la optimizarea procesului de învățare și la dezvoltarea personală a acestora. Observația este o tehnică care poate fi aplicată într-o varietate de contexte, inclusiv în sălile de clasă, în recreație, în activități extrașcolare și în alte medii sociale. Este utilizată în mod frecvent în școlile și în instituțiile de învățământ pentru a evalua comportamentul elevilor în timpul lecțiilor, recreațiilor și altor activități școlare.

Această metodă oferă oportunitatea de a observa comportamentul elevilor în diferite situații și contexte, permițând evaluarea lor într-un mod mai holistic și contextualizat. Observația poate fi folosită pentru a identifica modele de comportament, atitudini sau dificultăți de învățare care pot să nu fie evidente în cadrul unei evaluări tradiționale [3]. De exemplu, prin observarea interacțiunilor sociale ale elevilor în timpul pauzelor sau în activități de grup, profesorii pot identifica probleme de integrare socială sau dificultăți de comunicare care ar putea afecta performanța lor școlară. În plus, observația poate oferi o imagine mai completă și mai detaliată a progresului și a nevoilor individuale ale elevilor. Prin urmărirea atentă a comportamentului lor în timpul diferitelor activități de învățare și prin înregistrarea observațiilor într-un mod sistematic, profesorii pot identifica zonele în care elevii excel și zonele în care ar putea avea nevoie de sprijin suplimentar. Acest lucru permite personalizarea mai eficientă a instruirii și a sprijinului educațional pentru fiecare elev în parte, contribuind astfel la îmbunătățirea performanței lor școlare și la dezvoltarea lor globală. De asemenea, observația poate fi utilă în identificarea nevoilor de intervenție timpurie pentru elevii cu dificultăți de învățare sau cu nevoi speciale. Prin observarea atentă a comportamentului lor și a interacțiunilor lor în timpul activităților școlare, profesorii pot identifica semnele timpurii ale unor probleme de învățare sau de comportament și pot interveni prompt pentru a oferi sprijin și îndrumare adecvată. Observația reprezintă o metodă valoroasă și eficientă de evaluare în domeniul educației, oferind profesorilor și altor specialiști în educație o perspectivă detaliată și contextualizată asupra comportamentului și progresului elevilor. Prin utilizarea acestei tehnici în mod sistematic și reflexiv, profesorii pot lua decizii mai informate și pot oferi sprijin educațional mai eficient pentru fiecare elev în parte, contribuind astfel la îmbunătățirea calității învățământului și la succesul elevilor.

Rezultate și discuții

Observarea este indispensabilă în diagnosticul pedagogic sau psihologic, fiind atât o metodă independentă, cât și o etapă necesară altor metode. În contextul educațional, observația nu se limitează doar la abilitățile motrice, ci vizează și obiceiurile, personalitatea, atitudinile sociale sau comportamentul în public al elevilor [4]. Ea devine crucială atunci când alte forme de evaluare oferă date parțiale sau incomplete. Pentru a obține date relevante și valide, observația necesită o abordare planificată și sistematică. Aceasta presupune o serie de etape distincte (Figura 1):

- Pregătirea observației: în această fază, se lansează ipoteze, se documentează problema, se definește obiectivul și se pregătesc aparatele și instrumentele necesare.
- Observația propriu-zisă: aici, se urmărește reducerea subiectivismului prin observații repetate, menținerea caracterului natural al fenomenului și discreția în surprinderea comportamentului elevilor. Notarea observațiilor se face imediat, dar în afara vederii acestora.

- Prelucrarea și interpretarea datelor: după colectarea datelor, se analizează și se interpretează informațiile pentru a stabili elementele esențiale, relațiile cauzale și pentru a desprinde concluziile.

În final, observația în contextul educațional oferă informații valoroase despre nevoile și progresul elevilor, contribuind la îmbunătățirea practicilor educaționale și la succesul învățării.

Pentru a realiza o observare eficientă, este important să respectăm anumite condiții esențiale:

- Clarificarea scopului și a obiectivelor observației, stabilindu-ne direcția și ceea ce dorim să obținem din procesul de observare.
- Selectarea formelor și a condițiilor potrivite, precum și a mijloacelor necesare pentru a asigura o observare adecvată și în profunzime.
- Elaborarea unui plan riguros de observație, care să cuprindă pașii și detaliile esențiale pentru desfășurarea acesteia în mod corespunzător.
- Notarea imediată a observațiilor, realizând un protocol de observare detaliat pentru a păstra informațiile relevante și pentru a analiza rezultatele ulterior.
- Realizarea unui număr optim de observații pentru a obține o imagine completă și reprezentativă a comportamentului sau fenomenului studiat.
- Desfășurarea observației în condiții variate pentru a evalua comportamentul sau fenomenul în diverse contexte și situații.
- Menținerea discreției maxime, astfel încât elevii sau persoanele observate să nu-și dea seama că se află sub supravegherea noastră, pentru a evita influențarea comportamentului lor natural.

Fig. 1. Etape distincte ale procesului de observare [2]

Instrumentele de înregistrare și sistematizare cele mai frecvent folosite sunt [1]:

- fișa de evaluare/caracterizare psihopedagogică;
- scara de clasificare;
- lista de control/verificare;
- grila de apreciere.

a) Fișa de evaluare este un instrument esențial în procesul de evaluare, completată de către cadru didactic cu informații relevante despre comportamentul și acțiunile semnificative ale elevilor

săi. Aceasta include aspecte precum realizările notabile, problemele comportamentale, aptitudinile specifice observate în diferite domenii, alături de interpretările cadrelor didactice asupra acestora. Alegerea comportamentului de urmărit și înregistrat revine exclusiv cadrelor didactice, care stabilesc domeniul comportamental vizat, eventualele restricții ale observațiilor și gradul de detaliu necesar în utilizarea acestor informații. Fișa de evaluare poate fi utilizată pe parcursul unui ciclu de învățământ, iar unele observații și concluzii pot fi integrate și în fișa de caracterizare standardizată elaborată la finalul fiecărui ciclu de studiu.

N. Gronlund evidențiază că fișa de evaluare poate fi utilă atât pentru observarea unor comportamente specifice, cât și pentru susținerea elevilor care întâmpină dificultăți și necesită îndrumare suplimentară.

b) Scara de clasificare reprezintă un alt instrument crucial în procesul de evaluare, utilizând o serie de caracteristici ce trebuie evaluate, însoțite de o scară de evaluare, de obicei, o scară Likert. Elevilor li se prezintă mai multe afirmații față de care trebuie să-și exprime gradul de acord sau dezacord, discriminând între cinci trepte: puternic de acord; de acord; neutru; dezacord; puternic dezacord. Afirmațiile trebuie formulate în mod clar, astfel încât elevul să poată răspunde cu ușurință. Construirea scării necesită enunțuri simple, utilizând un vocabular accesibil elevului, care să exprime poziții clar pozitive sau negative, iar lista finală trebuie să aibă un echilibru între afirmații pozitive și negative. Fiecare afirmație trebuie să se refere clar la atitudinea sau opinia evaluată. Scara de clasificare oferă evaluatorului informații despre frecvența apariției unei anumite atitudini în comportamentul elevului și este utilă pentru observarea atitudinii elevului față de o activitate de învățare sau o sarcină de lucru. Ea poate fi administrată individual sau în grup și poate fi inclusă atât în fișa de evaluare, cât și în fișa de caracterizare a elevului la finalul ciclului de învățământ [5].

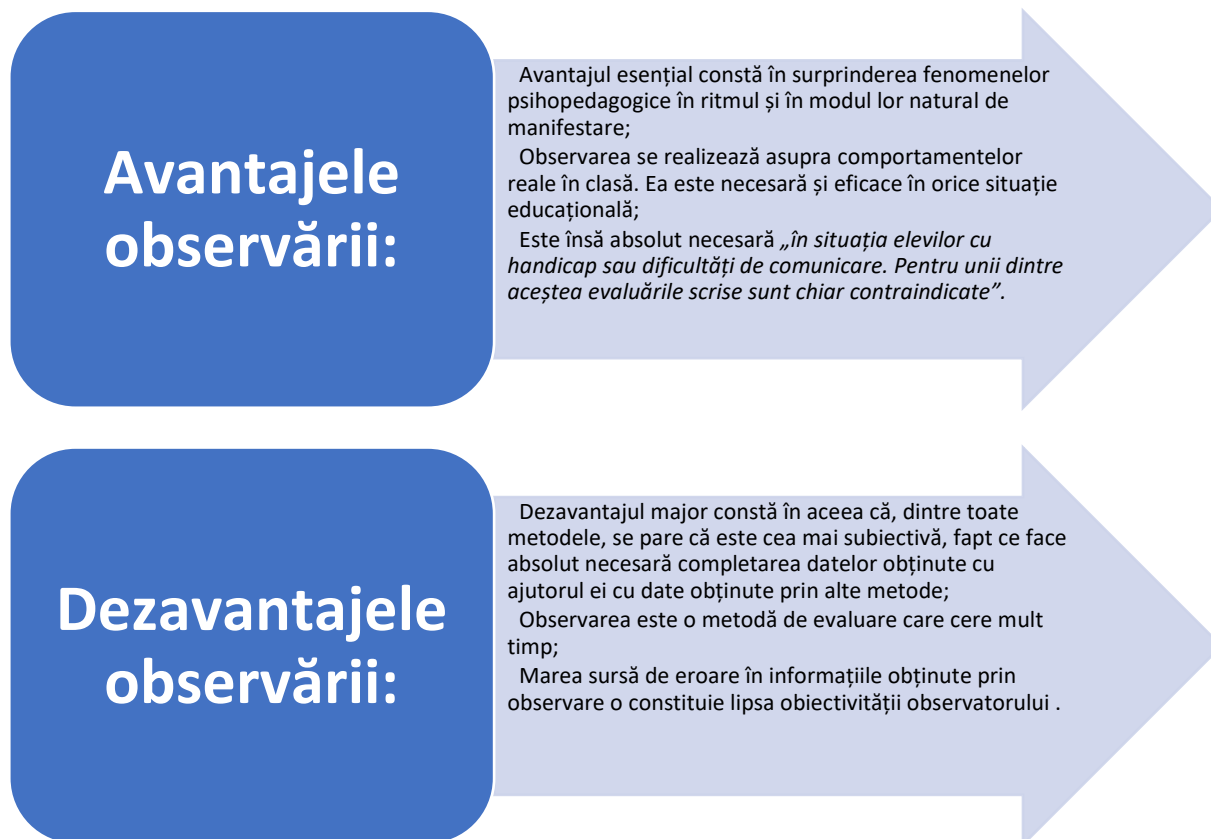

Fig. 2. Avantajele și dezavantajele observării

Exemplu de aplicare a scării de clasificare în contextul observației: Elevul demonstrează o implicare activă în rezolvarea sarcinilor și se concentrează asupra cerințelor. El adresează întrebări pertinente cadrelor didactice și furnizează exemple și completări relevante legate de subiect. Cu toate acestea, din cauza grăbirii în rezolvarea sarcinilor, există riscul să se abată de la subiect fără a înțelege pe deplin cerințele impuse.) Lista de control/verificare pare asemănătoare cu scara de clasificare, dar se deosebește de aceasta prin faptul că, prin intermediul ei doar se constată prezența sau absența unei caracteristici, fără a emite o judecată de valoare oricât de simplă. Se elaborează relativ ușor, fiind și simplu de aplicat elevilor.

c) Lista de control sau verificare este similară cu scara de clasificare în sensul că ambele sunt instrumente utilizate pentru observare și evaluare. Cu toate acestea, diferența principală constă în faptul că lista de control constată doar prezența sau absența unei caracteristici, fără a emite o evaluare calitativă. Acest instrument este relativ ușor de elaborat și simplu de aplicat elevilor.

d) Grila de apreciere este un instrument complex de observare și evaluare care enumeră acțiuni pe care elevul trebuie să le realizeze, metode ce trebuie aplicate sau caracteristici pe care un produs trebuie să le posede. Fiecare item este asociat cu o scară de apreciere, care poate varia de la două la zece puncte, reprezentând nivelurile de apreciere. Grila este însoțită de instrucțiuni și recomandări care ghidează observatorul sau elevul în evaluarea performanței sau a produsului. Utilizarea grilei de apreciere oferă avantajul de a emite o evaluare sistematică a prezenței sau absenței fiecărui comportament sau caracteristici, datorită scărilor. Acest instrument este util în măsurarea aspectelor complexe ale comportamentului și încurajează obiectivitatea și fidelitatea evaluărilor, în special în ceea ce privește abilitățile complexe. Grila de apreciere facilitează evaluarea formativă și diagnostică.

Variantele de grile de apreciere variază în funcție de tipul de scară utilizat. Acestea pot fi:

- Numerică: constă în atribuirea unui număr între 1 și 10 pentru caracteristicile sau comportamentele observate.
- Alfabetică: utilizează litere în loc de cifre pentru a evalua performanța.
- Grafică: utilizează un segment de dreaptă pentru a ilustra gradul de atribuire a atributului sau calității comportamentului evaluat.
- Apreciativă sau calitativă: itemii grilei de apreciere sunt însoțiți de adjective sau expresii scurte apreciative care ajută observatorul să formuleze o judecată. Exemple includ: "Nul, Mediocre, Bun, Excelent" sau "Niciodată, Rar, Destul de des, Adesea, Totdeauna".
- Descriptivă: înlocuiește expresiile vagi ale fiecărui nivel al scării apreciative cu descrieri detaliate ale comportamentului sau caracteristicii evaluate. Această formă de scară permite compararea performanței observate cu o descriere tipică a acesteia.

În unele cazuri, în același instrument pot fi integrate mai multe forme de grile și chiar pot fi combinate itemi de tip "listă de verificare" cu itemi de tip "grilă de apreciere".

Concluzii

Observația reprezintă o metodă valoroasă și eficientă de evaluare în domeniul educației, oferind o perspectivă detaliată și contextualizată asupra comportamentului și progresului elevilor. Prin utilizarea sistematică și reflexivă a acestei tehnici, profesorii pot lua decizii mai informate și pot oferi sprijin educațional mai eficient pentru fiecare elev în parte, contribuind la îmbunătățirea calității învățământului și la succesul elevilor. Observarea reprezintă o metodă fundamentală în educație, oferind o sursă importantă de informații despre elevi și contribuind la îmbunătățirea procesului de învățare. Prin utilizarea instrumentelor de observare adecvate și respectarea unor condiții esențiale,

profesorii pot obține o înțelegere mai profundă a nevoilor și potențialului fiecărui elev, facilitând astfel dezvoltarea lor și îmbunătățirea performanței școlare.

Bibliografie

1. AFANAS, D. (2013). Metode moderne de evaluare. *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, 2(1), 4-12.
2. ANICA, U. G., & JIU, T. (2015). EVALUAREA ALTERNATIVĂ. *Revistă Școlară* .
3. CIOBANU, O. C. (1999). Tehnici alternative de evaluare a randamentului școlar. *Periodic cu apariție lunară*, 3, 44.
4. POP, C. (2017). THE EVALUATION OF SCHOOL PERFORMANCES–ESSENTIAL COMPONENT OF THE DIDACTIC PROCESS. *Journal of Romanian Literary Studies*, (11), 283-290.
5. STRECHE, D. I. (2021). Metode de evaluare moderne în educație. In *Dialog intercultural polono-moldovenesc* (Vol. 4, pp. 301-307).